

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«НАУКОВИЙ СЕМІНАР»

Рік навчання 1, семестр 2
Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань
А Освіта
Спеціальність
А4 Середня освіта
Предметна спеціальність
А 4.16 Захист України
Освітній рівень **магістр**

Назва кафедри
та викладач /
викладачі

Кафедра педагогіки

Викладач: **Кушнірук Світлана Анатоліївна** - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Лінк на профіль викладача на сайті кафедри: <https://pf.udu.edu.ua/pro-fakultet/kafedry/kafedra-pedahohiky/pro-kafedru-pedahohiky>

Лінк у Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=ImbZUMkAAAAJ&hl=uk>

E-mail: s.a.kushniruk@udu.edu.ua

I. Основна
мета/цілі
навчання

Метою є формування умінь і компетентностей виконання науково-педагогічного дослідження, розуміння методологічних засад, сучасних проблем освіти і педагогіки, закономірностей і принципів, педагогічної технології і методів реалізації профільної дослідницької програми, науково-педагогічного проекту, написання науково-педагогічної праці (магістерської роботи), організації і ведення наукової дискусії.

II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній

Навчальна дисципліна: **обов'язкова**

Цикл: **науково-дослідницька робота і практика**

програмі

III. Обсяг навчальної дисципліни		<i>Денна ф.н.</i>	<i>Заочна ф.н.</i>
	<i>Кількість кредитів</i>	3	3
	<i>Загальна кількість годин</i>	90	90
	<i>Семінарські заняття</i>	30	12
	<i>Самостійна робота</i>	60	78

IV. Зміст навчальної дисципліни

Модуль I. Методолого-теоретичні засади науково-педагогічних досліджень

Тема 1.1. Наукові підходи, принципи, концепція педагогічного дослідження

Фундаментальні принципи та основні суперечності розвитку сучасної освіти. Глобалізація освітніх процесів. Світовий освітньо-науковий простір. Відкрите освітньо-наукове середовище.

Парадигмальний розвиток освітніх процесів і педагогічного знання. Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія. Світові тенденції в організації неперервної освіти. Єдність освітнього процесу і наукового дослідження в реалізації завдань організованого освітнього середовища.

Розвиток наукового-педагогічного знання. Методологія педагогіки. Основні положення. Систематичне цілеспрямоване вивчення педагогічних процесів і явищ. Засоби і методи педагогічної науки. Вид пізнавальної діяльності (розкриття об'єктивних закономірностей освіти, навчання і розвитку).

Наукові принципи дослідження педагогічних явищ: об'єктивності й логічної обумовленості, цілісності, вивчення в розвитку, у зв'язках і взаємодії з іншими явищами, застосування комплексу взаємодоповнюваних методів, їх відповідності предмету дослідження, розгляду процесу розвитку з позицій саморуху і саморозвитку, обумовленого внутрішніми суперечностями.

Концепція науково-педагогічного дослідження (методологічний, теоретичний і технологічний концепти).

1.2. Рівні й види теоретичних і практико орієнтованих науково-педагогічних досліджень

Мета науково-педагогічного дослідження. Обґрунтування об'єктивних закономірностей освітньо-наукового процесу та відображення їх у практиці. Функції науково-педагогічного дослідження: описові, пояснювальні, прогностичні, практичні та оцінювальні.

Види науково-педагогічних досліджень. Основні рівні науково-педагогічних досліджень: методологічний, теоретичний (конкретнонауковий), емпіричний. Методологічний – спрямований на розбудову педагогічної теорії з урахуванням результатів попередніх досліджень, принципів і методів аналізу педагогічних явищ. Теоретичний – із передбаченням удосконалення і розвитку понятійного апарату педагогіки, всебічного пізнання об'єкта дослідження. Емпіричний – з акцентацією на об'єкті вивчення (явищі, процесі) та опертям на результати спостереження чи педагогічного експерименту.

Програма науково-педагогічного дослідження, його проєктування. Поняття методів, методики і техніки педагогічного дослідження. Класифікація методів педагогічного дослідження.

Типологія науково-педагогічних досліджень. Фундаментальні, прикладні. Науково-педагогічні спеціальності. Шифр педагогічної спеціальності. Особистість дослідника, його дослідницька культура. Обізнаність із актуальною і перспективною науково-педагогічною проблематикою.

Модуль 2. Технологія і методи науково-педагогічного дослідження

Тема 2.1. Програма і технологія науково-педагогічного дослідження

Поняття технології і технологічної структурованості науково-педагогічного дослідження.

Концепція, програма, методика дослідження. Етапи педагогічного дослідження. Визначення проблеми і теми дослідження. Розроблення структури, обґрунтування наукового апарату дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, гіпотеза). Визначення наукової новизни і практичного значення дослідницького матеріалу. Формування емпіричної частини роботи. Моделювання результатів дослідження.

Написання і оформлення наукової статті. Структура наукової статті у фаховому періодичному виданні. Анотована характеристика тексту статті. Градація періодичних видань. Підготовка апробаційного виступу, оприлюднення результатів дослідження.

Впровадження емпіричних результатів. Методичні рекомендації до апробації та впровадження. Умови і критерії упровадження результатів дослідження.

Тема 2.2. Теоретичні методи науково-педагогічного дослідження

Метод науково-педагогічного дослідження та класифікація методів наукового пізнання.

Індукція і дедукція у педагогічному дослідженні: рух від одиничного до загального та від загального до конкретного.

Аналіз і синтез педагогічних явищ: вивчення складових та відновлення цілісності досліджуваного об'єкта. Класифікація, порівняння та узагальнення педагогічних явищ і понять. Абстрагування, конкретизація та ідеалізація у теоретичному дослідженні педагогічних явищ. Педагогічне моделювання як метод дослідження: види моделей, їх призначення та евристичні можливості. Формалізація, педагогічна екстраполяція та уявний педагогічний експеримент як методи теоретичного пізнання і прогнозування.

Тема 2.3. Емпіричні методи науково-педагогічного дослідження. Педагогічний експеримент

Взаємозв'язок теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження. Емпіричні методи в педагогіці.

Вивчення науково-педагогічних джерел і педагогічної документації: пошук, аналіз, узагальнення та систематизація інформації. Педагогічне спостереження: види, організація, фіксування результатів, переваги та обмеження.

Методи педагогічного опитування: бесіда, інтерв'ю, анкетування, особливості їх застосування.

Експертно-педагогічне оцінювання, педагогічне тестування та соціометрія: основні види, можливості й умови використання. Аналіз і узагальнення педагогічного досвіду. Метод педагогічної герменевтики. Педагогічний експеримент: мета, завдання, види, етапи, структура, вимоги до організації, критерії та показники результативності.

Тема 2.4. Методи статистичного і математичного оброблення результатів науково-педагогічного дослідження

Зміст теми: Використання математичних методів у науково-педагогічному дослідженні. Ймовірний характер педагогічних явищ, багатозначність зв'язків між причиною і наслідком та їх статистичні залежності. Поняття виміру як встановлення відповідності між явищами і числами. Шкали вимірювань. Генеральна статистична сукупність та вибірка одержаних у процесі спостереження кількісних даних. Ряд розподілу і його графічна ілюстрація у вигляді гістограми, полігону. Середні величини сукупності (середня арифметична, медіана, мода). Варіації і розмах варіювання. Середній квадрат відхилень (дисперсія) і середнє квадратичне відхилення. Кореляційний зв'язок між досліджуваними явищами (в шкалі порядку – ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена, у шкалі відносин чи інтервалів – коефіцієнт кореляції Пірсона). Зміст та якісна інтерпретація кількісних характеристик досліджуваного явища. Підвищення ступеня вірогідності та об'єктивності оцінки одержаних експериментально-педагогічних даних.

Модуль 3. Організація і етапи науково-педагогічного дослідження

Тема 3.1. Організація і зміст науково-педагогічного дослідження

Урахування особливостей педагогічних явищ і процесів у педагогічних дослідженнях (неоднозначність перебігу; неповторність вторинного експерименту; участь у освітніх процесах осіб будь-яких вікових категорій; уможливлення об'єктивних висновків багаторазовими спостереженнями).

Види науково-педагогічних досліджень: теоретичні та емпіричні, фундаментальні й прикладні, якісні й кількісні, історико-педагогічні, порівняльні (компаративні). Фундаментальні педагогічні дослідження. Спрямованість на розкриття сутності педагогічних явищ, пошук прихованих основ педагогічної діяльності, наукове обґрунтування педагогічної дійсності; розв'язання проблем педагогічної теорії; пізнання базисних засад функціонування педагогічних систем чи їхніх окремих елементів. Прикладні педагогічні дослідження. Зорієнтованість на вирішення проблем педагогічної практики; пошук шляхів ефективного використання базисних засад у конкретних педагогічних об'єктах. Особливості історико-педагогічних, експериментальних (емпіричних), порівняльних (компаративних) досліджень з педагогіки.

Напрями досліджень у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та ін.

Тема 3.2. Послідовність етапів науково-педагогічного дослідження. Академічна доброчесність

Вибір та обґрунтування теми науково-педагогічного дослідження. Сутність понять: науковий напрям, наукова проблема, наукова тема. Етапи постановки (вибору) теми педагогічного дослідження. Аналіз стану досліджуваної проблеми.

Особливості аналітичного огляду літератури з теми дослідження. Розроблення гіпотези науково-педагогічного дослідження. Розроблення концепції науково-педагогічного дослідження як системи взаємопов'язаних наукових положень, використовуваних дослідником для досягнення результату. Науковий апарат педагогічного дослідження. Формулювання мети і завдань. Вибір об'єкта, предмета дослідження. Сутність і взаємозв'язок понять «об'єкт дослідження», «предмет дослідження». Особливості їх формулювання. Технологія дослідження. Оброблення, узагальнення, апробація результатів дослідження. Формулювання висновків і пропозицій (рекомендацій) щодо подальших напрямів дослідження заявленої проблеми. Оформлення результатів дослідження (усне і письмове). Монографія. Наукова стаття. Препринт. Тези доповідей, матеріали наукової конференції. Правила оформлення публікацій. Вимоги до оформлення прямого і непрямого цитування, аналізу наукової літератури та наукового узагальнення.

Детальні теми семінарських занять і питання до заліку містяться у курсі у Moodle: <https://dle.udu.edu.ua/enrol/index.php?id=2694> <https://dle.udu.edu.ua/enrol/index.php?id=2700>

V. Результати навчання

ПРН 2. Застосувати інноваційні технології навчання, у тому числі захисту України; застосовувати міжпредметні зв'язки й інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів

ПРН 3. Використовувати безпечне електронне (цифрове) освітнє середовище для організації та управління освітнім процесом; уникати небезпек в інформаційному просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних

ПРН 4. Планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових й індивідуальних особливостей здобувачів освіти; використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі

ПРН 5. Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і здобувачем освіти

ПРН 8. Інтегрувати інновації у власну педагогічну практику

VI. Порядок та критерії оцінювання

Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, практичні кейси.

Форма підсумкового контролю: залік

Методи підсумкового контролю: заліковий тест для заочної форми навчання

Розрахунок рейтингових балів за видами контролю (Денна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Робота на семінарських заняттях (участь в обговореннях)	2	15	30
2	Аналітичний огляд наукових джерел за проблематикою дослідження	10	1	10
3	Обґрунтування актуальності та наукової проблеми дослідження	10	1	10
4	Підготовка та презентація мініпроєкту наукового дослідження	20	1	20

5	Модульний контроль	10	3	30
Підсумковий рейтинговий бал				100

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та модульного контролів (Заочна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Робота на семінарських заняттях (участь в обговореннях)	5	6	30
2	Аналітичний огляд наукових джерел за проблематикою дослідження	10	1	10
	Обґрунтування актуальності та наукової проблеми дослідження	20	1	20
3	Підготовка та презентація мініпроєкту наукового дослідження	20	1	20
4	Модульний контроль	20	1	20
Підсумковий рейтинговий бал				100

**Здобувачам можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього студенти мають представити сертифікат учасника/учасниці і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.*

Навчальна дисципліна завершується заліком. Максимальна кількість балів, яку здобувачі можуть набрати упродовж семестру - 100. Залік зараховується за сумою набраних 60 балів і більше.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом

VII. Політика курсу

Політика освітнього компонента ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова та зазначені у відповідних нормативних документах та положеннях, з якими можна ознайомитися на сайті університету.

Здобувач освіти повинен вчасно приходити на заняття. У випадку пропуску 2 чи більше семінарських занять без поважної причини, які не були попередньо відпрацьовані, його/її підсумкова оцінка буде знижена; здобувач освіти повинен добросовісно готуватися до усіх видів поточного, модульного та підсумкового контролів; здобувач освіти має активно працювати на семінарських заняттях; здобувач освіти повинен бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими здобувачами освіти, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях; здобувач освіти може відпрацювати будь-яке пропущене з поважної причини заняття чи вид контролю. Заборонено користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання контрольних письмових завдань. Проте користування зазначеними гаджетами під час індивідуальних та семінарських завдань дозволяється. У випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного, модульного чи підсумкового контролів здобувач освіти отримає «0» балів; здобувач освіти повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес у ЗВО.

Оцінювання (усних повідомлень і практичних завдань із питань курсу, самостійна робота за темами, виконання тестових завдань і т. ін.) здійснюється з позицій дотримання академічної доброчесності, ґрунтоване на чинних нормативних документах.

VIII. Основні інформаційні ресурси

IV. Інформаційні ресурси

Данильян О.Г., Дзьобань О.П. *Методологія наукових досліджень*. Київ: Право, 2023. 488 с

Дударев І.М., Кузьмін О.В. *Практикум з методології наукових досліджень*. Київ: Олді+, 2023. 278 с.

Комар Ю.М., Попов О.І., Комар В.Ю. *Основи наукових досліджень: навч. посіб.* Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 182 с.

Кушнірук С. А. *Тенденції розвитку науково-дослідної діяльності студентів в університетах України (XIX – поч. XXI ст.)*

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Випуск 94.

Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 90-95. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.18>

Кушнірук С.А., Олефіренко Т.О. Зовнішні чинники як передумова феноменологічного формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянщини. *Освітньо-науковий простір : науковий журнал*. Вип. 5 (2 – 2023) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова [гол. ред. д-р пед. наук, проф. Матвієнко О. В.]. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. С.105-116. DOI 10.31392/ONP.2786-6890.5(2).2023.11.

Кушнірук С. А. Матвієнко О. В. Олефіренко Т. О. Формування наукового світогляду студентів: соціокультурна проєкція. *Освітній дискурс : збірник наукових праць* / Голов. ред. О. П. Кивлюк. Київ : ТОВ “Науково-інформаційне агентство “Наука-технології-інформація”, 2023. Випуск 45 (7- 9). С. 83-89. DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-12.

Кушнірук, С.А., Бондарчук, І.М. (2023). Освітньо-професійне середовище як інтегрований засіб накопичення та втілення інноваційного потенціалу викладачів і студентів фахового коледжу в університеті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 91. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.30>

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри педагогіки протокол №1 від 31 серпня 2026 р.